

Respect voor autonomie

Wim Distelmans merkt dat er een draagvlak is voor euthanasie bij gevorderde dementie. Hij wil enkele argumenten van tegenstanders weerleggen.

WIM DISTELMANS

Titularis leerstoel Waardig Levenseinde van deMens.nu aan de VUB

Willem Lemmens stelt dat je op een persoon met gevorderde dementie geen euthanasie kunt toepassen (*DS 13 juni*). Bovendien is het volgens hem een illusie te denken dat sterven daardoor menselijker en waardiger kan worden gemaakt. Het geeft een déjà-vugevoel en doet denken aan het pleidooi van tegenstanders van de euthanasiewet begin 2000 voor een betere uitbouw van palliatieve zorg.

Voor alle duidelijkheid: voorstanders van euthanasie, zoals ik, zijn óók voor verdere ontwikkeling van palliatieve zorg. Palliatieve zorg ontstond trouwens aan de VUB en in het UZ Brussel en werd initieel geweerd door veel ziekenhuizen, omdat patiënten curatief werden behandeld en dus niet stierven. Maar het een sluit het ander niet uit.

Net voor de verkiezingen werd op leif.be een petitie gelanceerd om de wilsverklaring euthanasie – nu alleen geldig bij een onomkeerbare coma – toepasbaar te maken bij dementie en andere vormen van wilsonbekwaamheid, zoals na hersenbloedingen en bij hersentumoren (*DS 10 mei*). In enkele weken werden meer dan 50.000 handtekeningen verzameld. Het bijbehorend boekje *Voor ik het vergeet* werd na één week herdrukt. Daaruit blijkt hoe sterk die bezorgdheid onder de bevolking leeft.

Kafkaiaans

Iedereen kent wel iemand die wilsonbekwaam is geworden en op een ontterende wijze aan zijn einde is gekomen

Iedereen kent wel iemand die wilsonbekwaam is geworden en op een voor de omstanders ontorende wijze aan zijn einde is gekomen. Net zoals we ijver(d)en voor goede palliatieve zorg, moet ook de opvang van mensen met dementie en verworven wilsonbekwaamheid nog veel beter worden geregeld. We moeten het taboe daarrond drastisch bestrijden.

De graad van beschaving kan worden gemeten aan de manier waarop een samenleving met haar zwaksten omgaat. Maar wie niet in zulke ontorende situaties wil eindigen, heeft ook recht op een redelijke oplossing. Je krijgt het niet meer uitgelegd aan de mensen dat iemand er bij de diagnose van alzheimer wél te vroeg kan uitstappen, zoals Hugo Claus, maar dat hij dat niet meer kan als hij te lang wacht en wilsonbekwaam is geworden, zelfs niet als hij een wilsverklaring euthanasie had getekend. Het wordt nog meer kafkaiaans als je weet dat je met de voorafgaande negatieve wilsverklaring alle behandelingen, zélfs levensreddende, kunt weigeren wanneer je wilsonbekwaam bent geworden. Je kunt eisen dat er geen sondevoeding wordt opgestart wanneer je niet meer kunt eten en drinken. Die negatieve wilsverklaring is bindend: artsen moeten ze respecteren. Iemand kan zich dus laten verhongeren en verdorsten, maar kan op dat moment geen euthanasie krijgen.

Nooit hebben tegenstanders van euthanasie die mogelijkheden van de negatieve wilsverklaring aangevochten. Ze beweren ook dat je het juiste tijdstip niet kunt bepalen waarop de euthanasie moet worden uitgevoerd. Dat kan wel. Het volstaat dat zeer nauwkeurig te beschrijven, zoals ‘wanneer ik gedurende een maand mijn kinderen niet meer herken’. Een wollige omschrijving zoals ‘wanneer ik zichtbaar lijd’ is voor meer interpretatie vatbaar.

Ijsje op het terras

Wat moet de arts doen met iemand die via een wilsverklaring om euthanasie heeft gevraagd, maar als het moment is aangebroken glimlachend op een terras een ijsje zit te eten? Dat voorbeeld wordt vaak gebruikt door tegenstanders van een wetswijziging. Uiteraard vind je geen artsen om dit manu militari in die omstandigheden te doen. Artsen kunnen trouwens – terecht – nooit verplicht worden om een euthanasie uit te voeren. Maar een geldige wilsverklaring euthanasie zou hen wel later toelaten, wanneer de glimlach, het ijsje en alle andere geneugten zijn verdwenen, de euthanasie alsnog toe te passen. En niet aan levensbeëindiging te moeten doen onder het mom van palliatieve sedatie, in vaak dubieuze omstandigheden en onder de radar, wat voor niemand comfortabel is.

Nogmaals, niemand is verplicht een wilsverklaring euthanasie op te stellen of wordt verplicht een euthanasie uit te voeren. Bovendien is het evident dat de familie zo veel mogelijk wordt betrokken bij die moeilijke omstandigheden. Maar beweren dat autonomie en zelfbeschikking dan plaats maken voor kwetsbaarheid en verbondenheid en dat een aanpassing van de euthanasiewet tot mensontorende situaties kan leiden, zoals Willem Lemmens schrijft, is een brug te ver. Je mag toch niemand opleggen om in voor hem onwaardige omstandigheden te moeten blijven verder leven?